

A DIGITÁLIS TARTALOMFEJLESZTÉS SAJÁTOS SÁGAI, TAPASZTALATAI A SEMMELWEIS EGYETEMEN

Bevezetés

Az EU felsőoktatásra vonatkozó fejlesztési stratégiája kiemelten kezeli az elektronikus tartalmak folyamatos fejlesztését és a képzési szerkezet átalakítását (Delhi, Week Signal 2005). Ehhez az irányvonalhoz csatlakozik a Semmelweis Egyetem fejlesztésére vonatkozó minden dokumentum. Az Intézményfejlesztési tervben (2006-2011) a kiemelt prioritások között szerepel az oktatás területén egy európai tudásközpont kialakítása, mely a magasan képzett oktatói gárda által használt modern oktatási technológiák révén az intézményt a legrangosabbak közé kívánja emelni. Az oktatási formák tekintetében fontos szerepet szán a meglévő e-learning elemek bővítésére, illetve ennek kapcsán a helyi, országos és nemzetközi kooperáció és hálózatosodás megvalósítására az élethosszig tartó tanulás előfeltételeinek megteremtésére.

Az intézmény informatikai stratégiája is ezt a célt szolgálja, hisz egyik sarkalatos célkitűzése a korszerű IKT módszerek meghonosítása az oktatásban. Kiemelten kezeli az emberi erőforrás (pedagógusok, oktatók) digitális írástudásának fejlesztését, felkészítését az IKT alkalmazására és problémamentes használatára.

Az intézmény Információs Rendszerstratégiája kapcsolódva az előzőekhez, szintén kiemelt feladatként kezeli az Oktatást támogató rendszerek (e-learning, blended learning) fejlesztését is. Felhívja a figyelmet arra, hogy egyre jelentősebb szerep jut az elektronikus tanulási rendszereknek, melyek a gyorsan változó társadalmi igényeknek való megfelelés és a naprakész tudás megszerzésének ma ismert leghatékonyabb eszközei a tudásalapú társadalomban.

Ebben a cikkben röviden bemutatom a felvázolt célokhoz vezető út első lépéseit a kezdetektől az első tananyagok elkészültéig.

Helyzetkép az egyetemen

Az Egyetem képzéseiben széles körben elterjedt az elektronikus felületek használata az ismeretek átadására. Azonban vizsgálódásunk során jellemzően egymástól elszigetelt fejlesztésekkel találkoztunk. Az egyes tanszékek, klinikák, intézetek egymástól függetlenül – egységes intézményi koncepció nélkül – fejlesztenek és tesznek fel különféle elektronikus felületekre különféle színvonalú, minőségű oktatási anyagokat.

Az intézmény jelenleg közel tíz TÁMOP pályázat kapcsán fejleszt elektronikus tananyagokat, melyek igen széles spektrumot ölelnek át, és a fejlesztésben az egyetem oktatóinak jelentős hányada vesz részt.

Érdekesége az említett fejlesztések jelentős részének, hogy bár intézményünk – több esetben is konzorciumi partnerként – az oktatóik által kifejlesztett színvonalas tananyagoknak nem gazdája – saját felületén ezeket nem jeleníti meg, holott a fejlesztés az egye-

tem eszközeivel történik. Az elektronikus tananyagok kapcsán sok hasonló, az intézmény egészét érintő kérdés merült és merül fel ma is, melyek megoldása egyre sürgetőbb.

Az első lépések... E-learning fejlesztő munkacsoport megalakulása

A felmerülő problémák kezelésére, illetve az intézményben lévő elektronikus tananyagokkal kapcsolatos feladatok ellátására 2010 decemberében megalakult az egyetemen az E-learning Fejlesztő Munkacsoport, melynek elsődleges feladata a helyzetfelmérés, majd az e-tananyagok fejlesztésével kapcsolatos stratégia kidolgozása.

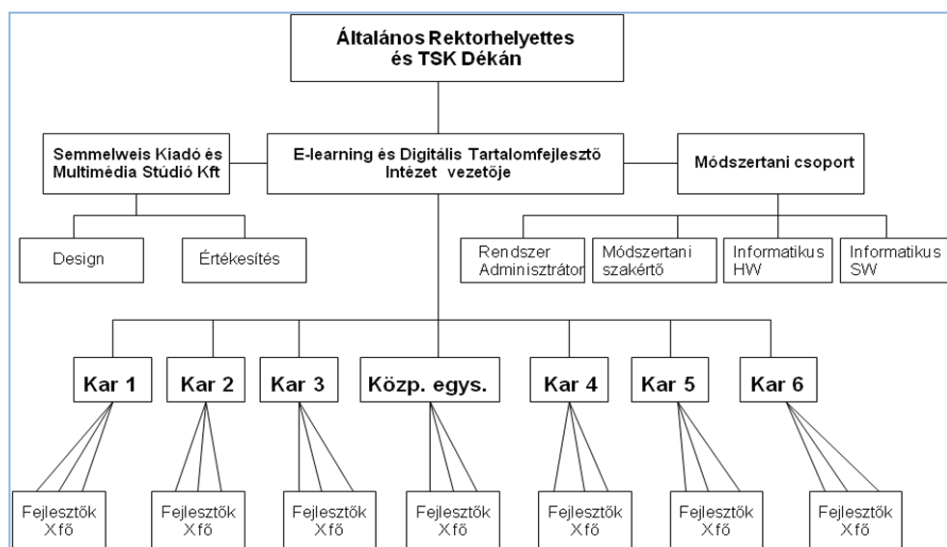
Úgy gondolom, hogy ez már elodázhatatlan feladat volt, egyrészt az intézmény által vállalt feladatok, másrészt pedig a gombamód szaporodó elektronikus tartalmak miatt. Az egész egyetemre vonatkozó átfogó feladatok ellátása szükségessé tette az egység helyének pontos meghatározását az intézmény irányítási rendszerében.

Célszerűnek találtuk a szervezeti egységet olyan környezetbe helyezni, ahol mind az egyetemi, mind a nemzetközi, mind a piaci kapcsolatrendszere széleskörűvé tehető.

Mivel az egység a teljes egyetemi vertikumra vonatkozóan szervezi és fogja össze az elektronikus tananyagokat, a hozzájuk tartozó szolgáltatások fejlesztését és üzemeltetését, az általános rektorhelyettes, és az egységnek otthont adó kar dékánja gyakorolja a közvetlen felügyeletet az egységben folyó munka felett.

Az egység – kezdetben – egy néhány fős Intézet, ahol a legszükségesebb kompetenciák összehangolt működtetésével a fejlődés dinamizálható.

Az egység munkájába a karok választott képviselőikkel – a kari koordinátorokkal – csatlakoznak. Rajtuk keresztül tartja a kapcsolatot a központ a tananyagfejlesztőkkel (1. ábra).

1. ábra: E-learning és Digitális Tartalomfejlesztő Intézet szervezeti felépítése

Ezt a felépítést az indokolta, hogy egy-egy tananyag fejlesztésében akár 10–20 orvos is részt vett. Velük a kapcsolatot az említett összekötőkön keresztül tartotta a módszertani csoport. Természetesen szükség esetén személyes találkozásokra is volt lehetőség. A fejlesztői csoportok tagjainak részvételével három workshopot tartottunk. Egyet a munka megkezdésekor, egyet az első tananyagrészek elkészülte után, majd pedig a program zárásakor.

Fejlődési, fejlesztési irányvonalak

Hosszú és rövidtávú célok

Az egyetem, mint ahogy ezt a bevezetőben bemutattam, minden stratégiai dokumentumban, és érintett programjában elkötelezte magát az elektronikus tartalmak, és ezen belül az egyik legdinamikusabban fejlődő oktatási technológia, az e-learning alkalmazása mellett. Amennyiben az egyetem Európa egyik vezető felsőoktatási intézménye akar lenni, akkor az e-tananyagok professzionális használata szükségszerű is egyben. Az e-learning ugyanakkor széleskörű piaci nyitást is jelenthet, és bevételi lehetőségeket teremthet az egyetem számára.

Az intenzív fejlesztés két irányban lehetséges.

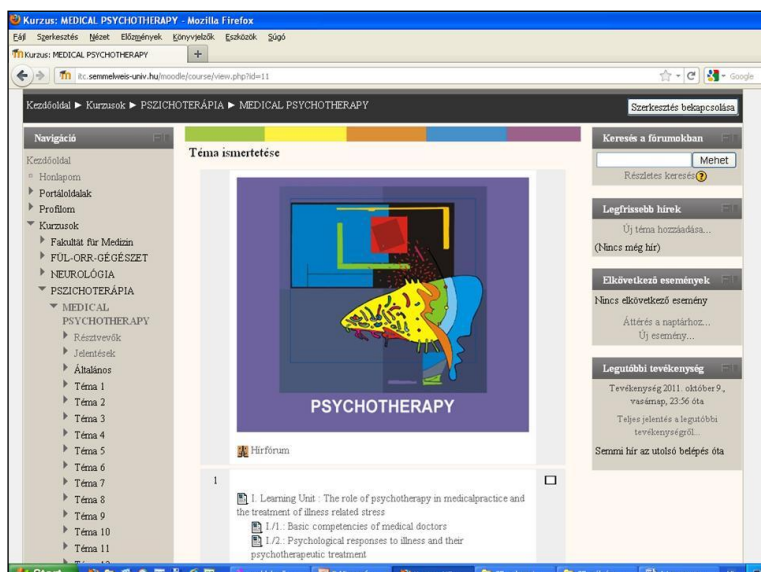
- a.) Decentralizáltan bővítjük az elektronikus tananyagok választékát és egy kritikus mennyiség felett indítjuk az elektronikus tanulás oktatási rendszerbe történő bevezetését.
- b.) Központilag kialakítjuk és beüzemeljük az e-learning rendszert, és a folyamatosan képződő tananyagokat azonnal bevezetjük az oktatásba, illetve értékesítjük.

A jelenlegi helyzetet figyelembe véve a központi rendszer gyors kialakítása a célra vezető, hisz a szerteágazó fejlesztések azonnali összefogása elengedhetetlen. A megfelelő színvonalú tananyagválaszték bővítésére belső ösztönző rendszer kidolgozása szükséges (pl.: a kész és bevezetett tananyag külön díjazása, évente a tananyagok megfelelő minőségének mérése, a legjobbak jutalmazása... stb.), melyhez alapot szolgáltatnak azok az egységes rendszerben már megvalósult fejlesztések, melyek mind színvonalukat, mind pedig egységes megjelenésüket tekintve a Semmelweis Egyetemen zajló magas színvonalú képzés hírnevét gazdagítják.

Meglévő tananyagok bemutatása

A itt röviden bemutatásra kerülő tananyagok a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0019: „Klinikai Moduláris és Interdiszciplináris Tananyag- és Tartalomfejlesztés a Semmelweis Egyetem Öt Klinikáján” című projekt keretében készültek.

Tartalmukat tekintve onkológia, neurológia, fül-orr-gégészet, ortopédia, és pszichoterápia (1. kép; 2. kép).

1. kép: Pszichoterápia angol nyelvű tananyag nyitóképe

2. kép: Onkológia tananyag első fejezetének bevezető oldala – részlet

A tananyagok angol és magyar nyelven készültek el, és már ebben a félévben kísérleti jelleggel mind a magyar nyelvű, mind pedig az angol nyelvű képzésben bevezetésre kerültek – a pályázatban vállalt feltételeknek megfelelően.

Ezek a tananyagok a jelenléti oktatás kiegészítését szolgálják, hisz olyan lehetőséget biztosítanak a hallgatók számára, ami egyébként az esetek többségében megoldhatatlan feladatot jelentett eddig az egyes klinikákon oktatók számára.

A képzési tartalom sajátosságából adódó néhány olyan problémát emeltem ki, mely-lyel kapcsolatban szerzett tapasztalataink nem csak az egészségügyi képzésben fejlesztésre kerülő tananyagok esetében alkalmazható, hanem más területekre is transzferálható.

A neurológia klinika oktatói kiemelték, hogy a klinikai gyakorlaton részt vevő hall-
gatók csak azokkal az esetekkel találkozhatnak az ott eltöltött idő alatt, melyek az intéz-
ményben éppen akkor előfordulnak. Vagyis előfordulhat, hogy egész diagnóziscsoportok
maradnak ki, mert ezekkel az adott idő alatt nem jelentkezik egyetlen beteg sem. Ezt az
űrt töltheti be az elektronikus tananyag, mert lehetőséget ad arra, hogy a hallgatók a
gyakorlat alatt olyan ismeretekkel gazdagodjanak, melyek valós körülmények közötti
megismerésére egyébként nem lenne lehetőség. A pszichoterápia oktatói többek között a
profi színészekkel elkészített felvételeken teremtették meg a lehetőséget arra, hogy szem-
léltessék a hallgatók számára azokat a stratégiákat, melyek eredményesen alkalmazhatók
nem csak a pszichoterápia területén, hanem a mindennapi orvosi gyakorlatban is.

A fejlesztés menete – további problémák

A fejlesztő munkacsoport tulajdonképpen öt főből állt minden tananyag esetében. A
fejlesztést az e-learning módszertani vezető irányította, aki a tananyagírók képviselőjével
folyamatosan egyeztetett. Az ő munkájukat egészítette ki a dizájnért felelős szakember
és az informatikai vezető, aki a szükséges programozási feladatokat látta el az e-learning
rendszer felállításán és üzemeltetésén kívül. Az elkészült anyagok megfelelő formátum-
ba helyezését a rendszeradminisztrátor látta el, aki a beérkezett anyagokat rendezte és a
megfelelő szakemberek számára elérhetővé tette (Kovács I. 2006).

A tényleges fejlesztő munkát egy munkaterv kidolgozásával indítottuk, hisz az egyes
munkafázisok egymásra épültek és egymást feltételezték egy-egy modulon/tananyag-
részen belül.

Pontosan meghatároztuk a résztvevők feladatát, és ütemztük ez egyes részfeladato-
kat. Azonban ez a tananyagok természetéből adódóan csak részben volt megvalósítható.
Ezért szükségessé vált stratégiai szinten egy olyan rugalmas rendszer kidolgozása, mely
lehetőséget biztosított a gyors és folyamatos átszervezésre.

Gondolok itt arra, hogy az adott tananyag tervezett fejlesztése alatt nem érkezett a
klinikák valamelyikére olyan beteg, aki az adott egészségügyi problémát a tananyag
számára szemléltethette volna. Ezért a tananyagok/modulok fejlesztése nem előre meg-
határozott sorrendben zajlott, hanem többnyire igazodni kellett az adódott lehetőségek-
hez. Vagyis ezek az esetek a fejlesztő munka folyamatos átszervezését igényelték.

A probléma az, hogy az egyetemi oktatásban résztvevő orvostanárok jelentős része
semmilyen pedagógiai képzésben nem részesült, vagy csak egészen minimális ismeretei
voltak ezen a területen. Így igen komoly feladat volt számunkra azoknak az alapvető
oktatásmódszertani szempontoknak az érvényesítése, melyek nélkül az igényes e-
learning rendszerű tananyagok fejlesztése megoldhatatlan.

A zökkenőmentes munka érdekében kidolgoztunk egy olyan egyszerűen kezelhető
rendszert, melybe a tananyagok oly módon illeszthetők be csak, hogy ezeknek az alap-

feltételeknek megfeleljenek. Így sikerült egy olyan tananyagváz/keretrendszer kidolgozása, melyet a különféle igényekkel, elképzelésekkel rendelkező oktatók egyaránt „keretelvként” használtak fejlesztőmunkájuk során. A rendszer egy nyitott, több lehetőséget magába foglaló váz, mely aztán az egyéni elképzeléseknek és a tananyag tartalmának függvényében folyamatosan bővíthető, fejleszthető, természetesen a módszertani szakember irányításával.

Összegzés

Ma már az interaktív tanulási környezet ugyanúgy hozzátartozik az oktatáshoz, mint évszázadok óta a könyv. Tudomásul kell vennünk, hogy a felnövekvő nemzedékek információ szerzési és tanulási szokásai megváltoztak (Forgó, 2009). Ma már a képzések során a tanár nem elsősorban tudásközvetítő, hanem konzultáns és irányító, az egyetemi hallgató pedig nem passzív befogadója az ismereteknek, hanem aktív résztvevője. Az információszerzés folyamatát, és ennek kapcsán a tanítási tanulási folyamatot is alapvetően meghatározzák azok az elektronikus eszközökhöz kapcsolódó oktatásmódszertani lehetőségek, mint amilyen az e-learning, és a blended learning. Úgy gondolom az a feladatunk, hogy segítsük ezek integrálását a képzés különböző területein, hogy hallgatóink számára lehetővé tegyük a napra kész tudás megszerzését, melynek jelenleg egyik legfejlettebb technológiája az elektronikus tanulási környezet, mely magában rejtje az élethosszig tartó tanulás lehetőségét is (Forgó, Kis-Tóth, Hauser 2004).

Fogadjuk el hogy – ahogy nem szorította ki a beszédet az írás, az írást a könyvnyomtatás, ugyanúgy nem fogja kiszorítani a jelenléti oktatás értékes részét az e-learning, de egy nagyon fontos hozzáadott érték lehet, mely képzési rendszerünk hatékonyságát növelheti, ha megtaláljuk méltó helyét a tanulási folyamatban.

Irodalom

Forgó S.(2009): Az új média és az elektronikus tanulás.

http://okt.ekf.hu/data/forgos/file/Az_uj_media_UPSZ_.pdf

Forgó S., Kis-Tóth L., Hauser Z. (2004): Tanulás tér- és időkorlátok nélkül. Iskolakultúra, 12. sz. p.125.

Kovács I. (2006): Távoktatástól – Távoktatásig. In: <http://mek.oszk.hu/04500/04524/>

LEONIE Delphy Survey Final Report: In:

[http://www.education-](http://www.education-observatories.net/leonie/activities/outputs/Leonie_Delphi_survey_final_report.pdf)

[observatories.net/leonie/activities/outputs/Leonie_Delphi_survey_final_report.pdf](http://www.education-observatories.net/leonie/activities/outputs/Leonie_Delphi_survey_final_report.pdf)

Report of Weak Signals Survey on National and International Evolution of Learning in Europe:

In: <http://www.education-observatories.net/leonie/activities>